

ת"פ 38673/12/14 - מדינת ישראל נגד פלוני

בית משפט השלום בחיפה

ת"פ 38673-12-14 מדינת ישראל נ' פלוני
לפני כבוד השופט שלמה בנג'ו
המאשימה
מדינת ישראל ע"י עו"ד גלית טגרט - ראש לשלכת תביעות
חיפה
נגד
הנאשם
פלוני
ע"י עו"ד ליאור בר זוהר - סניגוריה ציבורית

החלטה

דיון מסכם, בשאלת אופן ריצוי עונש המאסר שהוטל על הנאשם בעבודות שירות.

התקיימו מס' דיונים בשאלת אופן ריצוי המאסר שהוטל על הנאשם בגזר הדין. לא מצאתי צורך לשוב ולפרט את השתלשלות העניינים הכרונולוגית, ואת התשתית הנורמטיבית החולשת על ענייננו.

אפנה את הקורא להחלטה המנומקת מיום 12/11/18 אליה גם אתייחס בהמשך הדברים, לפי הצורך.

בקצירת האומר אציין, כי הממונה ויחד איתו המאשימה, מתנגדים לריצוי העונש בעבודות שירות, משני טעמים: האחד, אי כשירותו הבריאותית-נפשית של הנאשם, והשני, תפקוד תעסוקתי לקוי וחסר במשך שנים ארוכות.

בדיון קודם, התקבלה חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי, אשר בחן, בהסכמת המאשימה, את כשירותו של הנאשם לבצע עבודות שירות, ומצא אותו מתאים, תוך שהוא מציין כי הנאשם **"נמצא כשיר לעמוד לדין ולשאת את עונשו"**.

הממונה כמו גם המאשימה לא הסכימו עם חוות דעת זו.

נטען, כי הפסיכיאטר לא ענה על השאלה **"האם המועמד יכול לשאת את המאסר בעבודות שירות"**. נוכח עמדה זו, הפנה ביהמ"ש, שוב, את העניין להבהרתו והתייחסותו של הפסיכיאטר המחוזי.

בנוסף, ולנוכח הטענות שעלו בדיון עצמו, בהסכמת המאשימה (עמ' 115 שורות 7-8), הורה בית המשפט על זימונו של נציג מטעם הממונה על עבודות השירות, שיגיע ויבהיר, "מכלי ראשון", את עמדת הממונה בהינתן חו"ד הפסיכיאטר המחוזי.

לדיון האחרון שהתקיים בעניין שבנדון, ביום 18/12/18 התייצבו, לצד ב"כ הצדדים, גם שני נציגי הממונה - קצין הפיקוח והתיאום מר אמיל משייב, וקצינת המיון הגב' יעל תורג'מן.

יצוין, לשלמות התמונה, כי לקראת הדיון האחרון, התקבלה חוות דעתו המשלימה של הפסיכיאטר המחוזי, בה הוא חזר

וקבע כי הנאשם כשיר לשאת את עונשו, והוסיף וציין, בין היתר, כדלקמן (הדגשות שלי - ש.ב.):

"...אני חוזר בשנית, שמר פלוני, אינו סובל ממחל[ת] נפש במובן [ה]משפטי של [ה]מילה. בבירור בביטוח לאומי, התברר שאינו מוכר כנכה נפש, אך מקבל קצבה ממחלקת נפגעי איבה. להערכתי מצבו הנפשי של מר פלוני אינו פוגע ביכולתו לבצע עבודות שירות".

למרות דברים מפורשים אלה, חזרו נציגי שב"ס, וטענו כי הנאשם לא מתאים לריצוי עבודות שירות, ואחריהם החרתה החזיקה עו"ד טגארט ב"כ המאשימה.

כאמור, הממונה ואחריו המאשימה מתנגדים לשיבוץ הנאשם בעבודות שירות משני טעמים עיקריים, מצבו הבריאותי-נפשי וחוסר תפקודו התעסוקתי.

בהיבט הבריאותי נפשי, הציגה קצינת המיון הגב' יעל תורג'מן, לבית המשפט, שני מסמכים רפואיים מהתיק של הנאשם, בהם מכתב מיום 29/4/12 המופנה לוועדה הרפואית של המוסד לביטוח לאומי, וכן מכתב מבית חולים +++ מיום 14/2/17, אשר לטענתה שימשו יסוד להחלטת הממונה.

דא עקא, כי בדיון התברר כי נציגי שב"ס ואף ב"כ המאשימה, לא היו מודעים כלל להבהרתו האחרונה של הפסיכיאטר המחוזי.

כאשר נשאלה נציגת שב"ס מדוע נוכח הבהרה זו של הפסיכיאטר המחוזי, לא יקבע הממונה, כי הנאשם מתאים לעבודות שירות, השיבה שלא ראתה כלל את המסמך (עמ' 120, שורות 22-24).

ברם, גם לאחר שנציגי שב"ס וב"כ המאשימה עיינו בהבהרה זו, חזרו והחזיקו בעמדתם, לפיה לא ניתן לשבץ את הנאשם בעבודות שירות נוכח מצבו הנפשי וחוסר תפקודו התעסוקתי.

ב"כ המאשימה טענה בהיבט הבריאותי, כי **"לפסיכיאטר המחוזי אין את כל הנתונים, לממונה על עבודות השירות יש רופאים שמשקללים את כל הנתונים"** (עמ' 121 שורות 14-15). לגישה, הממונה הוא היחיד בעל הסמכות על פי החוק, לבחון מועמד לעבודות שירות, ולא הפסיכיאטר המחוזי. כמו כן, ציינה כי הסכמת המאשימה לבחון את כשירותו באמצעות הפסיכיאטר המחוזי, **"הייתה תקלה מטעם התביעה"** (עמ' 121 שורות 30-31). לדבריה, הממונה על עבודות השירות שקל את הנתונים האישיים של הנאשם, מסמכים רפואיים שהציג לו הנאשם, ולאור זאת, הגיע למסקנה אליה הגיע.

בהיבט התעסוקתי נטען, כי הנאשם לא עובד מ-2002, והוא כנראה לא מתפקד, ועל כן, אף מעסיק לא רוצה בו (עמ' 120 שורות 6-7; שורות 17-18; עמ' 121 שורות 1-2; שורות 8-10). נטען כי **"הכל מצביע על אדם שמתקשה לתפקד ברמה היומיומית. הוא לא עובד"** (עמ' 120 שורות 17-18), ונוכח תפקודו התעסוקתי החסר, ארוך השנים, הוא לא מתאים לריצוי העונש בעבודות שירות מאחר ולא יוכל להתמודד עם קימה בבוקר ומשטר עבודה מחייב (עמ' 120 32-33).

דיון והכרעה:

אין לי אלא להפנות לנימוקים המפורטים בהחלטה מיום 12/11/18, אשר יפים לענייננו, גם לאחר שנשמעו דברי הממונה על עבודות השירות, ואולי אף ביתר שאת. אוסיף ואדגיש את הדברים שלהלן.

ההיבט הבריאותי-נפשי הנוגע להתאמת הנאשם לריצוי המאסר בעבודות שירות -

סעיף 51ב (ב) (1) (2) (ו) לחוק העונשין התשל"ז - 1977, מאפשר לממונה, בבואו להעריך את כשירותו הבריאותית של מועמד לעבודות שירות, להתבסס על חומר הנוגע **"למצבו הבריאותי של הנאשם ומוגבלויותיו, אם ישנן, לרבות חוות דעת מטעם גורם טיפולי בעניין זה"**.

במקרה דנן, התקבלה, **בהסכמת המאשימה**, חוות דעתו המנומקת של הפסיכיאטר המחוזי, אשר קבע ב"סיבוב הראשון" כי הנאשם כשיר לשאת את העונש שהוטל עליו.

הממונה ואחריו המאשימה טענו כי הפסיכיאטר המחוזי לא התייחס מפורשות לשאלת התאמתו לנשיאת העונש בעבודות שירות.

לאור זאת, הורה בית המשפט על מתן הבהרה מצד הפסיכיאטר המחוזי. "בסבוב השני" קבע שוב הפסיכיאטר המחוזי, והפעם ב"רחל בתך הקטנה", כי **"מצבו הנפשי של מר פלוני אינו פוגע ביכולתו לבצע עבודות שירות"**.

אך גם לאחר שהתקבלה הבהרה זו לא מקבלים הממונה והמאשימה את אבחנתו המקצועית של הפסיכיאטר המחוזי

כאמור, החוק קובע מפורשות, כי בבחינת התאמתו הבריאותית של נאשם לריצוי מאסר בעבודות שירות, הוא יכול להתבסס על "חוות דעת מטעם גורם טיפולי". ברי, מלשון החוק, כי התכלית שביסוד ההוראה, היא לפרוש בפני הממונה את מכלול החומר הרפואי אודות מצבו הבריאותי של המועמד לעבודות שירות, על מנת שהוא יוכל לקבל החלטה מושכלת בדבר כשירותו הבריאותית לבצע עבודות שירות.

אם כך קובע החוק לגבי הסתמכות הממונה על חוו"ד מאת "גורם טיפולי", 'קל וחומר' מקום בו נערכת חוות דעת פרטנית, ספציפית, ע"י הפסיכיאטר המחוזי, בשאלת התאמת מועמד לביצוע עבודות שירות.

משהתקבלו שתי חוות דעת מאת הפסיכיאטר המחוזי, ובהן הבהרה מפורשת, הקובעת מקצועית, כי הנאשם יכול לבצע עבודות שירות, תמוהה ביותר העמדה שמציג הממונה על עבודות השירות, אשר באופן נחרץ סובר, חרף עמדת הפסיכיאטר המחוזי, כי הנאשם לא כשיר נפשית לביצוע עבודות שירות.

הפסיכיאטר המחוזי, הוא הסמכות העליונה במדינה, לפי החוק, לבחון את מצבם הנפשי של כלל הנאשמים המובאים תדיר לבתי המשפט, ולכן בלתי סביר שהממונה כגוף מנהלי יחלוק על קביעותיו המקצועיות.

בהקשר זה, טוענים נציגי הממונה, להצדקת התנגדותם, כי הם הסתמכו על תעודות רפואיות שהביא הנאשם עצמו לראיונות עם הממונה.

עמדה זו בכל הכבוד מוקשית בעיני ובלתי סבירה בעליל.

ראשית, משמעותה היא, שהממונה בחר להסתמך על פסיכיאטר פרטי של הנאשם ועל קביעותיו, ולהתעלם ולדחות את חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי של משרד הבריאות שהינה רשות מרשויות המדינה, אשר קבע מפורשות, כי הנאשם

אינו סובל מפגימה נפשית ויכול לשאת עונש בעבודות שירות.

שנית, התעודה הרפואית מיום 29/4/12, עליה מסתמך הממונה, הינה ישנה מאוד, מלפני 6 שנים, ומאז חלפה תקופה ארוכה, ולזמן יש משמעות רבה. שכן, כפי שעולה מהחומר שבפני בית המשפט, הנאשם תפקד ומתפקד באופן נורמטיבי למדי. התעודה הרפואית השנייה היא מיום 14/2/17, מבית החולים רמב"ם, היא מתארת בעיקר את תחושותיו של הנאשם לאחר תוצאות הפיגוע שהתרחש בקפה "מצה" בשנת 2002.

שלישית, בכל המסמכים הרפואיים הללו, עליהם מוצא הממונה להסתמך, אין עדות לבדיקה קונקרטית רפואית-נפשית שנערכה לנאשם, על מנת לבחון את התאמתו לעבודות שירות, להבדיל מחוות הדעת שעשה הפסיכיאטר המחוזי, במסגרתה הוא נדרש לבחון עניין זה הד-אוק.

המסקנה הינה איפוא, כי נימוקי הממונה בהיבט הרפואי-נפשי לשלילת התאמתו של הנאשם לריצוי המאסר בעבודות שירות, נעדר יסוד וסבירות.

ההיבט התעסוקתי הנוגע להתאמת הנאשם לריצוי המאסר בעבודות שירות -

הממונה הוסיף וטען כי קיים קושי לשבץ את הנאשם לעבודה מאחר והוא לא עבד שנים ארוכות ולכן קיים צפי שלא יתפקד היטב בעבודות שירות.

גם נימוק זה בכל הכבוד נראה מוקשה בעיני ולא יכול להתקבל.

החוק מאפשר לממונה לבחון את כשירותו של המועמד לביצוע עבודות שירות ולצורך כך לשקול מיגוון שיקולים ובהם לבחון, אם קיימת מניעה/מגבלה בריאותית לביצוע עבודות (סעיף 51ב (ב) (1) (2) לחוק העונשין), או קושי התנהגותי נוכח הערכות שניתנו בעבר לעניין אופן ביצוע עבודות השירות ע"י המועמד (סעיף 51ב (ה)), או אם קיים חשש לסיכון חיי המועמד או הציבור בהעסקתו (סעיף 51ב (ב) (1)).

עם זאת, מלשון החוק לא עולה, כי הממונה רשאי לשקול, במסגרת בחינת התאמת מועמדים לעבודות שירות, שיקולי תפקוד תעסוקתי, צופי פני עתיד, כמו תחזית אפשרית בדבר התייצבותו של מועמד לעבודה, ולשלול את התאמתו רק על סמך היותו מובטל שנים רבות, כפי שנעשה כאן.

כפי שכבר הוטעם בהחלטה קודמת שניתנה, על הממונה מוטלת החובה לפעול בסבירות, ומתוך שיקולים עניינים בלבד, ולשקול את השיקולים הרלוונטיים בלבד במונה החוק. וכפי שכבר הוטעם בהחלטה קודמת, נפסק, כי גם כאשר ישנם קשיים בשיבוץ נאשם בעבודות שירות **"...על הממונה לחתור ככל הניתן למציאת פתרונות ראויים לקשיים אלה כדי לאפשר ככל הניתן את הגשמת הענישה השיקומית, גם אם הדבר כרוך במאמץ מיוחד והשקעת משאבים..."** (ע"פ 779/08 אלי מוסלי נ' מדינת ישראל, שם, בפסקה 18 (2009); וראו הפסיקה שהובאה וצוטטה בהחלטה הקודמת מיום 12/11/18).

על הממונה להעניק לנאשם הזדמנות שווה לעבוד במקום עבודה שיימצא מתאים עבורו, ולא לקבוע אפריו, על סמך מובטלותו של הנאשם, תחזית קודרת, בדבר אופן תפקודו העתידי בעבודות השירות. "התנבאות" זו חורגת משיקוליו של הממונה ועולה כדי חוסר סבירות, מה גם שלעניין זה נתן המחוקק את דעתו.

סעיף 51ט לחוק העונשין, הדין בהפקעה מנהלית של עבודות השירות, מונה את המקרים והאופן בו תתכן הפקעה של הצו. בין היתר, קובעת הוראת החוק, כי מקום בו הנאשם לא התייצב לעבודה, או נעדר ללא רשות (סעיף 51ט (א) (1) לחוק); או לא מתפקד כראוי בעבודה (סעיף 51ט (א) (2) לחוק); שאז, רשאי הממונה, בכפוף לתנאים הקבועים בחוק, להפקיע את עבודות השירות והנאשם ירצה את יתרת המאסר בכליאה ממשית.

הנה כי כן, בכל הנוגע לנימוק התעסוקת-תפקודי עתידי, נתן המחוקק על כך את הדעת, וקבע כי בחינה זו יפה לשלב הביצועי בו המועמד כבר מועסק בעבודות שירות, ולא לשלב הטרומי של בחינת התאמתו, ואף העניק סנקציה מנהלית משמעותית בידי הממונה.

מכאן, שגם 'הנימוק התעסוקתי' צופה פני עתיד, עליו מסתמך הממונה בטיעוניו, אינו מהווה עילה לשלול מהנאשם את אפשרות ריצוי המאסר שהוטל עליו בעבודות שירות.

על כל הדברים הללו, יש להוסיף את "נימוקי השוויון", שפורטו בהחלטה מיום 12/11/18, ולא אחזור עליהם. אך אציין, כי הדעת אינה סובלת, מציאות בה נאשם בעל מוגבלות, ימצא עצמו בבית האסורים, מקום שנאשם אחר, נעדר מוגבלות, במצב זה, לא היה נאסר.

חוששני שעמדתם של המאשימה והממונה בלתי סבירים ולכן בכל הכבוד אתקשה לקבל את עמדתם.

סוף דבר -

אשר על כן, הנני מחייב את הממונה על עבודות השירות לאתר לנאשם מקום עבודה מתאים.

כמו כן, יקבע הממונה מועד לתחילת ריצוי המאסר בעבודות שירות.

הממונה מתבקש להודיע על כך לבית המשפט, על מנת שתינתן החלטה מתאימה, לתחילת ריצוי עונש המאסר.

ההחלטות שניתנו בנוגע לאופן ריצוי המאסר, לרבות החלטה זו, מהוות חלק בלתי נפרד מגזר הדין.

המזכירות תמציא העתק החלטה זו לצדדים ולממונה על עבודות השירות.

ניתנה היום, י"א טבת תשע"ט, 19 דצמבר 2018, בהעדר הצדדים.